

*Голові разової спеціалізованої вченої ради
Тернопільського національного технічного
університету імені Івана Пулюя
професору кафедри управління інноваційною
діяльністю та сферою послуг
доктору економічних наук, професору
Мельник Лілії Миколаївні*

ВІДГУК

офіційного опонента **Бречка Олександра Володимировича**
доктора економічних наук, доцента, доцента кафедри
підприємництва і торгівлі Західноукраїнського національного університету
на дисертаційну роботу
Чернія Ігоря Ігоровича
«Модернізація взаємодії територіальних громад і бізнесу в умовах
цифровізації економіки»,
подану до захисту на здобуття ступеня доктора філософії
з галузі знань 05 Суспільні та поведінкові науки
спеціальності 051 Економіка

Відгук подано за результатами ознайомлення та аналізу тексту дисертаційної роботи, опублікованих наукових праць, документів, які свідчать про впровадження результатів досліджень Чернія Ігоря Ігоровича.

1. Актуальність теми дослідження.

Дисертаційна робота присвячена дослідженню актуальної та суспільно значущої науково-практичної проблеми, пов'язаної з необхідністю удосконалення системи взаємодії територіальних громад і бізнесу в умовах цифрової трансформації економіки. Посилення ролі органів місцевого самоврядування внаслідок реформи децентралізації актуалізувало питання формування ефективних партнерських відносин із приватним сектором, здатних забезпечити економічний ріст територій і підвищення якості публічних послуг. Водночас, практика засвідчує, що на даний час упровадження цифрових інструментів взаємодії здійснюється без належної методологічної основи, що знижує

результативність управлінських рішень і стримує реалізацію потенціалу місцевого розвитку.

Обрана тема дисертаційного дослідження Чернія Ігоря Ігоровича відповідає сучасним потребам функціонування територіальних громад і має важливе значення для їх вдосконалення та подальшого розвитку.

2. Зв'язок дисертації з науковими програмами, планами та темами.

Дисертаційна робота Чернія І.І. виконана на кафедрах економіки та фінансів і менеджменту та адміністрування Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя. Дослідження, результати якого викладено в дисертації, проводилося відповідно до пріоритетних напрямів науково-дослідних робіт Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя, в межах виконання науково-дослідної роботи за темою «Сучасні фінансово-економічні системи України: новітні тренди забезпечення стійкості та ефективного управління» (державний реєстраційний номер 0124U003478). Дисертантом запропоновано теоретико-методичні положення та прикладні інструменти вдосконалення механізмів взаємодії територіальних громад і суб'єктів бізнесу в умовах цифрових змін.

3. Наукова новизна результатів дисертаційної роботи.

Отримані наукові результати дисертаційного дослідження покликані розв'язати ключове завдання – формування концептуальних засад механізму цифровізації місцевої економіки як інструменту модернізації взаємодії між територіальними громадами та бізнесом.

У дисертаційній роботі вперше запропоновано механізм цифровізації місцевої економіки, який інтегрує територіальну громаду та бізнес у межах єдиної цифрової системи місцевого розвитку та поєднує взаємопов'язані інституційні, економічні, екологічні, соціальні та управлінські компоненти.

Автором удосконалено:

- трактування економічної категорії «взаємодія територіальної громади та бізнесу» як скоординованої системи партнерських відносин між органами місцевого самоврядування, підприємницьким сектором і мешканцями громади, що ґрунтується на узгодженні інтересів, спільному стратегуванні, обміні ресурсами та інституційній координації;

- тлумачення поняття «механізм цифровізації місцевої економіки», який розглядається як інтегрована система взаємодії територіальних громад, бізнесу та органів влади на основі цифрових платформ, сервісів і аналітичних інструментів, що спрямована на підвищення конкурентоспроможності територій і сталий розвиток місцевої економіки.

Набуло подальшого розвитку обґрунтування наявності цифрових диспропорцій між територіальними громадами та бізнесом як фактору зниження ефективності їхньої взаємодії.

Запропоноване автором агентно-орієнтоване моделювання взаємодії територіальних громад і бізнесу дозволяє оцінити вплив цифрових інструментів на формування синергетичних ефектів, зменшення транзакційних витрат і підвищення інвестиційної привабливості територіальних громад.

4. Короткий аналіз основного змісту дисертації.

Дисертант послідовно визначив мету та завдання дослідження, чітко окреслив особистий внесок у вирішення обраної наукової проблеми та аргументовано обґрунтував ключові напрями проведеного дослідження.

Для реалізації поставленої мети у роботі використано комплекс загальнонаукових і спеціальних методів, які забезпечили цілісний підхід до аналізу процесів модернізації взаємодії територіальних громад і бізнесу в умовах цифровізації економіки.

Інформаційну базу дослідження сформовано на основі законодавчих та нормативно-правових актів України, матеріалів міжнародних організацій, офіційних даних органів місцевого самоврядування Тернопільської області та

підприємств, що стали об'єктами дисертаційного дослідження, а також результатів власних напрацювань і розрахунків автора.

Ознайомлення з ключовими положеннями та результатами дисертаційної роботи Чернія І.І. дозволяє констатувати глибину проведеного аналізу та тематичну спрямованість дослідження.

У вступі автором обґрунтовано актуальність теми дисертації, визначено мету, завдання, предмет і об'єкт дослідження, розкрито наукову новизну та практичне значення отриманих результатів, а також показано зв'язок роботи з науковими програмами й темами, подано відомості щодо впровадження та апробації результатів дослідження.

У Розділі 1 «Теоретико-прикладні засади взаємодії територіальних громад і бізнесу в умовах трансформації економічних відносин» уточнено трактування поняття «взаємодія територіальної громади і бізнесу» як скоординованої системи партнерських зв'язків між органами місцевого самоврядування, мешканцями територіальної громади та підприємницьким сектором. Обґрунтовано, що цифровізація є ключовим чинником модернізації взаємодії суб'єктів місцевого розвитку, сприяючи переходу до горизонтальних форм партнерства, підвищенню прозорості управління та розширенню участі громадян і бізнесу у процесах ухвалення рішень. Також доведено доцільність адаптації кращих світових практик до українських умов через створення локальних цифрових офісів співпраці з бізнесом і впровадження інструментів підтримки малого та середнього бізнесу.

У Розділі 2 «Діагностика стану взаємодії територіальних громад і бізнесу: цифровий контекст» здійснено аналіз цифрової готовності територіальних громад, що виявив істотну асиметрію між різними типами населених пунктів. Обґрунтовано напрями підвищення цифрової готовності територіальних громад, а також окрему увагу приділено підтримці релокованого бізнесу як чиннику післявоєнного відновлення місцевої економіки. Виявлено відмінності бар'єрів цифровізації в міських, селищних і сільських громадах, що зумовлює потребу у розробленні диференційованих стратегій подолання цифрової нерівності.

У Розділі 3 «Удосконалення взаємодії територіальних громад і бізнесу в умовах цифровізації місцевої економіки» визначено структуру та логіку функціонування механізму цифровізації місцевої економіки та проаналізовано особливості цифрової трансформації різних типів територіальних громад Тернопільської області. На цій основі запропоновано типологічно орієнтовані напрями модернізації взаємодії суб'єктів місцевого розвитку та розроблено сценарії цифрової трансформації місцевої економіки, серед яких найбільш ефективним визначено комбінований сценарій. Запропоновано авторське визначення поняття «механізм цифровізації місцевої економіки» як цілісної системи інституційних, організаційно-економічних та інформаційно-технологічних елементів, спрямованих на забезпечення узгодженої взаємодії територіальних громад, бізнесу та громадян.

Робота завершується висновками, в яких у стислій формі подані основні наукові та практичні результати, отримані в процесі дослідження, що дозволяє вважати дисертаційну роботу І.І. Чернія самостійною та завершеною, а основні поставлені задачі – досягнутими.

5. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, їх достовірність.

Наукові положення, висновки та рекомендації дисертаційної роботи Чернія Ігоря Ігоровича є достатньо обґрунтованими й достовірними, адже забезпечені глибоким теоретичним аналізом обраної проблеми, комплексним дослідженням процесів цифровізації місцевої економіки, а також застосуванням сучасних методів наукового пізнання. Автор продемонстрував аргументований підхід до формулювання наукових положень і висновків, що свідчить про високий рівень методологічної культури дослідження.

Достовірність та обґрунтованість отриманих результатів підтверджуються логічною узгодженістю теоретичних узагальнень із результатами емпіричних досліджень, використанням адаптованих міжнародних методик, а також практичною апробацією запропонованих алгоритмів та моделей. Запропонований

механізм цифровізації місцевої економіки, методичні підходи до оцінювання цифрової готовності бізнесу та агентно-орієнтоване моделювання взаємодії територіальних громад і бізнесу є методично коректними, науково обґрунтованими та такими, що відповідають сучасним викликам цифрової трансформації.

Сформульовані в дисертаційній роботі наукові положення, висновки та рекомендації логічно випливають із отриманих результатів дослідження, викладені у чітких і лаконічних формулюваннях та послідовно обґрунтовані у відповідних розділах дисертаційної роботи. Це дає підстави стверджувати, що отримані у роботі висновки та запропоновані практичні рішення є коректними, достатньо аргументованими та можуть бути рекомендовані для використання у діяльності органів місцевого самоврядування, при розробленні стратегій цифрового розвитку територіальних громад, а також у практиці модернізації взаємодії між бізнесом і місцевими громадами в умовах цифровізації економіки.

6. Практичні результати роботи.

Практичне значення отриманих результатів дисертаційного дослідження полягає в можливості їх безпосереднього використання органами місцевого самоврядування та іншими суб'єктами місцевого розвитку для модернізації механізмів взаємодії з бізнесом у цифровому середовищі. Запропоноване агентно-орієнтоване моделювання дозволяє оцінювати потенційні наслідки впровадження різних сценаріїв цифрової трансформації, визначати вплив цифрових інструментів на економічну активність та взаємодію між владою, бізнесом та громадянами. Представлені у роботі рекомендації сприяють покращенню інвестиційного клімату, посиленню соціальної згуртованості та формуванню передумов сталого економічного зростання територій.

Результати дисертаційного дослідження знайшли практичне застосування в освітній діяльності Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя в межах викладання двох навчальних дисциплін для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти за освітньо-професійною програмою

«Управління проектами з місцевого та регіонального розвитку» спеціальності D4 «Публічне управління та адміністрування». Наукові розробки автора враховано в діяльності Тернопільської міської територіальної громади, Заліщицької міської територіальної громади, Підволочиської селищної територіальної громади та Трибухівської сільської територіальної громади, а також впроваджено у роботу групи компаній «MagneticOne Group», що засвідчує практичну значущість отриманих напрацювань.

7. Оформлення дисертації, дотримання вимог академічної доброчесності та повнота викладу наукових положень і результатів в опублікованих працях.

Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, у яких послідовно викладено результати дослідження, узагальнюючих висновків, списку використаних джерел та додатків. Основний текст дослідження викладено на 13,6 авторських аркушах (217 сторінках). Бібліографічний список налічує 401 джерело. Оформлення роботи відповідає встановленим нормативним стандартам.

Структура дисертації є логічно побудованою та внутрішньо узгодженою, що забезпечує послідовність викладу матеріалу. Сформульовані висновки та практичні рекомендації ґрунтуються на результатах, отриманих у відповідних розділах дослідження, та є їх логічним узагальненням. Список використаних джерел є достатнім за обсягом і змістом, репрезентує сучасний науковий доробок з тематики дослідження, що відповідає предметній області дисертації.

Результати дослідження засвідчують самостійний характер виконаної роботи, що підтверджується наявністю чітко вираженого авторського стилю викладу. У роботі не виявлено текстових запозичень або використання наукових результатів інших авторів без вказання посилань на відповідні джерела. Усі використані публікації подано з дотриманням принципів академічної доброчесності та норм наукової етики.

Ключові результати дослідження належним чином висвітлено в опублікованих наукових працях, а саме – у 16 наукових публікаціях автора, серед

яких 6 статей, опублікованих у фахових наукових виданнях України та 10 робіт апробаційного характеру, представлених у збірниках праць міжнародних науково-практичних конференцій. За кількісними та якісними показниками наукових публікацій дисертаційна робота відповідає вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії». За результатами проведеного аналізу дисертаційної роботи Чернія І.І. порушень принципів академічної доброчесності не виявлено, дотримано всі вимоги щодо кількісних та якісних характеристик наукових публікацій.

8. Мова та стиль дисертаційної роботи.

Дисертація написана грамотною науковою та літературною мовою. Сукупність мовних прийомів забезпечує науковий стиль викладення матеріалу.

Чітка структурованість матеріалу сприяє системному розкриттю проблематики та коректному представленню отриманих результатів.

Основні висновки та рекомендації дослідження мають оригінальний характер, відзначаються новизною та не містять запозичень із праць інших авторів. Обрана тема, зміст та отримані наукові результати дисертаційної роботи повною мірою відповідають спеціальності 051 Економіка, галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки.

9. Зауваження до дисертації.

Позитивно оцінюючи представлену дисертаційну роботу як вагомий внесок у вирішення актуального наукового завдання, вважаємо за необхідне висловити низку зауважень і дискусійних моментів:

1. З огляду на зростаючу роль цифрових платформ у взаємодії територіальних громад і бізнесу, описану в Розділі 1 (підрозділ 1.2, С. 45-74), доцільним було б розширити рекомендації щодо запровадження практичних аспектів захисту персональних даних, кіберстійкості та прозорості алгоритмів. На

нашу думку, включення цих питань надало би дослідженню додаткової наукової новизни.

2. У Розділі 2 (підрозділ 2.1, С. 97) автором обґрунтовано напрями підтримки релокованого бізнесу, проте поза увагою залишився аналіз довгострокових ризиків його тимчасової інтеграції у місцеву економіку, що може впливати на сталість зайнятості, податкових надходжень та інвестиційної активності територіальних громад.

3. Узагальнення ризиків та критичних ресурсів для типологічних моделей цифрової трансформації у Розділі 2 (підрозділ 2.3, С. 118-149) є змістовним і практично орієнтованим. Однак, на нашу думку, варто було би запропонувати підхід до кількісного або бального оцінювання ризиків для різних типів територіальних громад (міських, селищних, сільських), що підвищило б аналітичну точність запропонованих моделей.

4. Вважаємо, що попри значну практичну орієнтацію дисертації та задекларований екологічний напрям модернізації у Розділі 3 (підрозділ 3.1, С. 157-161), екологічний вимір цифрової взаємодії територіальних громад і бізнесу залишився поза межами детального аналізу, що дещо звужує концепцію сталого розвитку.

5. У Розділі 3 (підрозділ 3.2, С. 207-208) запропоновані рекомендації за результатами агентно-орієнтованого моделювання взаємодії територіальних громад і бізнесу мають стратегічний характер, проте не всі з них супроводжуються чіткими показниками оцінювання результативності, що ускладнює моніторинг ефективності їх реалізації.

Загалом, висловлені зауваження не зменшують загальну наукову значимість отриманих автором результатів і не впливають на позитивну оцінку дисертаційної роботи.

Висновок щодо дисертації в цілому.

Дисертаційне дослідження Чернія Ігоря Ігоровича за темою «Модернізація взаємодії територіальних громад і бізнесу в умовах цифровізації економіки» є

завершеною кваліфікаційною науково-дослідною роботою, у якій отримано нові науково обґрунтовані результати. У дисертації вирішено актуальну науково-практичну проблему вдосконалення механізмів взаємодії територіальних громад і бізнесу з урахуванням сучасних викликів та можливостей цифрової трансформації економіки.

Отримані наукові та прикладні результати є значущими для розвитку економічної науки та практики місцевого розвитку. Тема, зміст, структура, обсяг і оформлення повною мірою відповідають встановленим вимогам до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 Економіка.

З огляду на актуальність обраної теми дослідження, обґрунтованість наукових положень, висновків та рекомендацій, що сформовані в дисертації, їх новизну та практичну цінність, повноту висвітлення результатів у наукових публікаціях автора, а також відсутність порушень принципів академічної доброчесності, вважаємо, що дисертаційна робота повністю відповідає вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, та чинним вимогам Міністерства освіти і науки України, які висуваються до дисертацій на здобуття наукового ступеня доктор філософії. Автор дисертації, Черній Ігор Ігорович, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 – Економіка, галузі знань 05 – Суспільні та поведінкові науки.

Офіційний опонент:

доктор економічних наук, доцент,
доцент кафедри підприємництва і торгівлі
Західноукраїнського національного
університету

Олександр БРЕЧКО